

УДК 796.011.3 : 373.5 – 056.2/.3

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ІНКЛЮЗИВНОГО ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ

Чиженок Т.М., Коваленко Ю.О.

69600, Запорізький національний університет, вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя, Україна

visnik_znu@ukr.net

На основі теоретичного аналізу встановлено, що серед 17 337 українських шкіл лише 1127 залучені до інклюзивного навчання. Понад 56 тисяч школярів з особливими потребами не охоплені навчанням у загальноосвітніх закладах. Показник інклюзії в Україні складає лише 7%. Для порівняння: у Литві ця цифра охоплює 90%, Польщі – 42%, Словаччині – 42%, Угорщині – 57%, Італії – 99%, Норвегії – 90%, Франції – 25%. Окреслено організаційно-педагогічні проблеми інклюзивного фізичного виховання молодших школярів. Питання освітньої інклюзії в сфері фізкультурно-оздоровчого виховання дітей має низку проблем. Серед них недосконалість матеріально-технічного забезпечення, відсутність адаптованих програм інклюзивного фізичного виховання, невідповідність педагогічних кадрів, недосконалість системи соціальної підтримки, архітектурна недоступність освітніх закладів, «особливе» ставлення оточення до дітей з порушеннями у психофізичному розвитку. Узагальнено досвід роботи вчителів загальноосвітніх шкіл м. Запоріжжя щодо особливостей методики інклюзивного фізичного виховання школярів 1-4 класів. Подано практичні рекомендації вчителю, який здійснює інклюзивна фізичне виховання: проводити комплексні уроки інклюзивного фізичного виховання; заняття проводити в різних побудовах (у колі, у вільному розподілі по залу, у колоні, в розімкненій шерензі, на місці і в русі); загальнорозвивальні, корекційні та прикладні вправи в молодших класах доцільно проводити у формі імітаційних вправ та ігрових завдань, об'єднаних в комплекси; учителю необхідно працювати в тісному контакті з лікарями; пам'ятати про найбільш типових протипоказання; здійснювати індивідуальний підхід до дозування фізичних навантажень на уроці; оцінку успішності на уроках інклюзивного фізичного виховання вчителю здійснювати обережно, підходити до оцінки кожного учня індивідуально.

Ключові слова: загальноосвітня школа, інклюзивне фізичне виховання, школярі, особливості, проблеми.

RESEARCH OF THE PROBLEM OF INCLUSIVE PHYSICAL EDUCATION OF SCHOOLCHILDREN

Chizhenok T., Kovalenko Yu.

69600, Zaporizhzya national university, Zhukovsky str., 66, Zaporizhzhya, Ukraine

visnik_znu@ukr.net

Based on a theoretical analysis, it was found that among 17337 Ukrainian schools, only 1127 are involved in inclusive education. More than 56,000 schoolchildren with special needs not enrolled in general education institutions. The indicator of inclusion in Ukraine is only 7%. For comparison: in Lithuania this figure covers 90%, Poland – 42%, Slovakia – 42%, Hungary – 57%, Italy – 99%, Norway – 90%, France – 25%. The organizational and pedagogical problems of inclusive physical education of younger schoolchildren are defined. The issue of educational inclusion in the field of physical education and health education of children has a number of problems. Among them are the imperfection of material and technical support, the lack of adapted programs of inclusive physical education, lack of training of teaching staff, the imperfection of the social support system, the architectural inaccessibility of educational institutions, the “special” attitude towards children with impaired psychophysical development. The experience of teachers of secondary schools is summarized. Zaporizhzhya on the peculiarities of the methodology of inclusive physical education of schoolchildren of grades 1-4. Practical recommendations are given to the teacher who performs inclusive physical education: conduct comprehensive lessons on inclusive physical education; classes are held in various constructions (in a circle, in a free distribution around the hall, in a column, in an open line, on the spot and in motion) it is advisable to carry out general developmental, corrective and applied exercises in elementary grades in the form of imitation exercises and game tasks combined into complexes; the teacher needs to work closely with doctors; remember the most typical contraindications; implement an individual approach to the dosage of physical activity in the lesson; assessment of the progress in the lessons of inclusive physical education teacher to exercise carefully, to approach the assessment of each student individually.

Key words: secondary school, inclusive physical education, schoolchildren, features, problems.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Одним із важливих результатів гуманістичного розвитку сучасного українського суспільства можна вважати інклюзивну освіту.

Сутність її полягає в тому, що діти з обмеженими можливостями здоров'я отримують

можливість навчатися в звичайних загальноосвітніх школах разом зі здоровими однолітками, бути прийнятими в їх колектив, розвиватися відповідно до своїх можливостей і знаходити перспективу участі в житті суспільства [1-10].

Інклюзивне навчання було введено в 1970-х роках і сьогодні широко та з успіхом практикується в США, Канаді та країнах Європи [10].

Поняття «інклюзія», «інклюзивна освіта» «інклюзивне фізичне виховання» поступово стають невід'ємною частиною представників освітянської педагогічної спільноти. Інклюзивне навчання – це однаковий доступ до якісної освіти всім дітям, включаючи дітей з особливими освітніми потребами.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Що стосується інклюзивного навчання в Україні, то ще з 2010 року Міністерство освіти і науки України запустило в роботу «Концепцію розвитку інклюзивної освіти» (наказ МОН від 01.10.2010р. № 912), а у 2011 році вийшла постанова Кабінету міністрів України «Про затвердження порядку організації інклюзивного навчання в загальноосвітніх навчальних закладах».

Слід зазначити, що інклюзивна освіта в Україні розвивається не настільки швидко, як би хотілося представникам освіти і батькам дітей з особливими освітніми потребами. Станом на 2016 рік в Україні було приблизно 1800 інклюзивних класів, у яких навчалося не більше трьох тисяч учнів. Проте щороку кількість таких дітей збільшилася вразі, що не можна сказати про методичний супровід роботи з такими «особливими» дітьми.

Відсутнє теоретичне обґрунтування, концептуальні та технологічні підходи до вирішення цієї проблеми, відсутні інтеграційні програми.

Сьогодні в Україні немає єдиної думки з питання впровадження системи інклюзивної освіти в загальноосвітні школи, особливо в систему фізичного виховання дітей. Багато фахівців не вірять в ефективність подібної системи, а деякі взагалі вважають її нездійсненною, вважаючи, що різні можливості і здібності учнів є непереборною перешкодою для його впровадження. Причому, як зазначають вони, відмінності дітей особливо яскраво проявляються саме в руховій сфері, під час уроків фізичного виховання.

Аналіз науково-методичної літератури дозволив встановити, що подальшого наукового обґрунтування потребує питання розробки інтеграційних програм з фізичного виховання [1].

ЗАВДАННЯ, МЕТОДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Мета дослідження – дослідити особливості організації та методичного супроводу інклюзивного фізичного виховання учнів молодшого шкільного віку.

У зв'язку з метою дослідження перед роботою були поставлені завдання: 1. Окреслити організаційно-педагогічні проблеми інклюзивного фізичного виховання молодших школярів. 2. Узагальнити досвід учителів фізичної культури загальноосвітніх шкіл м. Запоріжжя щодо методики інклюзивного фізичного виховання школярів 1-4 класів.

Для вирішення поставлених завдань у роботі були використані методи дослідження: 1. Аналіз та узагальнення літературних джерел за темою дослідження. 2. Педагогічні спостереження за фізичним вихованням школярів з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного виховання. 3. Опитування вчителів фізичної культури м. Запоріжжя з питань проблем та особливостей впровадження інклюзивного фізичного виховання, вивчення досвіду їх роботи з дітьми з особливими потребами. 4. Опитування батьків та дітей з особливими потребами з метою виявлення проблем у навчанні з фізичного виховання, досягнень дітей у руховій та емоційній сферах.

Дослідження проводилося з вересня 2017 року по листопад 2018 року на базі загальноосвітніх шкіл м. Запоріжжя. У дослідженні брали участь учні 2-4 класів з особливими освітніми потребами (захворювання ДЦП різного ступеня, глухота, аутизм, легкі психічні розлади), вчителі фізичної культури та батьки дітей.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Під час аналізу спеціальної наукової літератури ми виявили, що інклюзивне навчання для дітей з особливими потребами в Україні на досить повільному рівні розвитку, а питання про відкритість та доступність освіти для «особливих дітей», навчання без бар'єрів ще залишається досить проблемним, особливо це стосується освітньої галузі «Фізична культура».

Також встановлено, що дослідники по-різному трактують такі поняття як «інклюзія», «інклюзивна освіта», «інклюзивний підхід», «клас з інклюзивною формою навчання», «фізичне виховання в умовах інклюзивної освіти», «інклюзивне фізичне виховання».

У науковій літературі поняття «інклюзивне фізичне виховання» розглядається як «гнучка, індивідуалізована система фізичного виховання дітей з особливими потребами в умовах масової загальноосвітньої школи» (Приступа Є.Н., 2013р.), як «здоров'яцентрована дидактична система вчителя фізичної культури, яка функціонує на засадах принципів педагогіки партнерства з опорою на стратегії освіти без бар'єрів (О.П. Аксьонова, 2018р.) [2, 10].

Зараз існують два підходи щодо включення дітей з особливими потребами в освітній процес. По-перше, це включення 1-2 дітей з інвалідністю до класу здорових дітей. Якщо треба, то дитину супроводжує фахівець або один із батьків. Також існують окремі класи для дітей з особливими освітніми потребами на базі звичайної загальноосвітньої школи.

У нормативних документах (нормативний акт Кабінету Міністрів України у сфері освіти та з питань інвалідів) бракує чіткого зазначення переліку та ступеня захворювань дітей, з якими вони можуть навчатися в умовах інклюзивного фізичного виховання. Лише надається такий перелік захворювань: «з ураженням опорно-рухового апарату та центральної і периферичної нервової системи, з ураженням органів слуху, зору, внутрішніх органів». Виокремлюються такі категорії понять щодо таких дітей – діти з психічними відхиленнями та діти, які не мають психічних відхилень, але мають інвалідність.

Отже, незважаючи на зростаючий науковий інтерес до інклюзивної освіти у світі, в Україні тільки розпочато організацію навчання та виховання дітей з особливостями психофізичного розвитку в загальноосвітньому просторі.

Для більшості дітей з інвалідністю фізичне виховання й надалі залишається переважно сегрегативним (спеціалізовані заклади освіти).

Під час дослідження виявлено низку проблем, що гальмують реалізацію інклюзивного фізичного виховання дітей молодшого шкільного віку.

Насамперед, – це матеріально-технічне і медичне забезпечення. Проблема матеріально-технічного забезпечення навчальних закладів відображається в цілковитій відсутності тренажерів, басейнів, подекуди й спортивних залів, архітектурних устаткувань для «особливих дітей», а також звичайного набору спортивного інвентарю. Вирішення всіх цих питань перебуває в компетентності держави.

Також суттєвою проблемою є недосконале нормативно-правове забезпечення цього напрямку освіти, що також гальмує впровадження інклюзивної освіти. Особливо це стосується питань фізичного виховання.

Вагомою проблемою інклюзивного фізичного виховання школярів є відсутність адаптованих програм, технологій організації і проведення уроків з фізичної культури з дітьми, що мають відхилення в стані здоров'я, включених у групу здорових дітей.

Крім того, низький рівень компетентності вчителів фізичної культури до здійснення інклюзивного фізичного виховання в закладах. Отже, переважно, вони не готові до роботи в умовах інклюзії. Причина цього – не достатнє розуміння ними сутності інклюзивної освіти. Деякі з них плутають таку роботу з дітьми зі спеціальними медичними групами. Також відсутність досвіду роботи з «особливими» дітьми (низький рівень обізнаності в галузі медицини, психології, валеології, корекційної педагогіки, адаптивної фізичної культури).

Але найголовнішою проблемою є некомпетентність учителів фізичної культури в застосуванні принципів та методів роботи. Вони застосовують застарілі методи та принципи роботи, яких слід позбутися в контексті Концепції Нової української школи.

Опитування вчителів фізичної культури показав, що фахівці зі значним досвідом (10-25 років і більше) роботи в загальноосвітній школі не бояться працювати з дітьми з особливими потребами, тоді як найвищий рівень негативного ставлення до провадження інклюзивного фізичного виховання властивий молодим фахівцям, які пропрацювали в сфері освіти не більше 10-ти років (58%). Це, безумовно, має своє виправдання, бо вчителі зі «стажем» мають досвід роботи з дітьми СМГ, коли ці заняття проводилися окремо і не мали формального характеру, а молоді вчителі фізичної культури ставилися до таких дітей лише формально, а участь таких дітей у навчальному процесі зводилася до «сідай на гімнастичну лаву».

Опитування також показало, що на питання про перевагу в роботі з дітьми певної нозологічної групи, відповіді вчителів відрізнялися більшою розмаїтістю. Проте більшість із них залюбки працюють з дітьми, які мають порушення мовлення та слуху. Меншою мірою вони вважають себе готовими до роботи з дітьми, які мають порушення опорно-рухового апарату, зору, з дітьми, які мають психічні розлади. На їхню думку, робота з такими дітьми потребує більше часу (бажано не в межах уроку), і виникають труднощі в індивідуальному підході до таких дітей.

Практично всі респонденти вказали на доцільність застосування гуманітарних технологій в умовах інклюзивної освіти. Це, на їхню думку, пов'язане з потенційно більшою небезпекою появи різних емоційно складних і навіть конфліктних ситуацій при організації занять дітей з відхиленнями у фізичному та психічному розвитку спільно зі здоровими однолітками.

На думку Є.М. Приступи, однією з суттєвих перешкод пришвидшення темпів упровадження інклюзивного фізичного виховання в українських школах є недостатня рефлексія учителів фізичної культури (переосмислення особистих цінностей, інтересів, мотивів; механізмів сприйняття, емоційного реагування, поведінкових шаблонів і звернення уваги на продукти власної активності).

Ще однією перешкодою є слабка готовність до інтеграції батьків як здорових дітей, так і дітей з обмеженими можливостями здоров'я. У зв'язку з цим перші не бажають приймати таку форму освіти, помилково вважаючи, що спільне навчання буде гальмувати психофізичний та інтелектуальний розвиток їхньої дитини. Другі, переживаючи за результат спілкування зі здоровим оточенням, прагнуть обмежити соціальні контакти своїх дітей. Також є проблема в системі ставлення до особливих дітей з боку однолітків. Діти не вміють спілкуватися з такими особливими дітьми або уникають контакту з ними взагалі.

Під час опитування дітей з особливими освітніми проблемами та їх батьків отримали наступну інформацію. Насамперед, як зазначили батьки дітей, інклюзивне фізичне виховання дає їм змогу на 45 хвилин отримати задоволення від того, що їхня дитина не є ізольованою від суспільства, у них самих просинається бажання жити далі та не зупинитися в тяжкому процесі оздоровлення дитини. На нашу думку – це головний фактор. Також значущим фактором необхідності інклюзивного фізичного виховання є досягнення дітей у руховій сфері та в покращенні психічного стану. Навіть незначні досягнення дітей сприймаються батьками «як політ у космос», а самі діти помітно «розквітають». Стають впевненішими, спокійнішими та щасливими.

Також важливим фактором є зміни в оточенні особливих дітей, ставленні до них однолітків та їхніх батьків. Здорові діти допомагають таким дітям, опікуються ними і врешті-решт перестають боятися таких дітей, спілкуються з ними, самі змінюються на краще. Отже, спілкування, а тим більше співпраця під час уроків фізичної культури, здорових дітей з тими, які мають відхилення у стані здоров'я, сприятиме формуванню в здорових школярів

гуманності, співчуття, милосердя, терпимості, милосердя, доброзичливості, відповідальності, що є ефективним засобом морального виховання. В умовах спільного навчання під час уроків фізичної культури з учнями з особливими освітніми потребами в решти дітей спостерігається вища соціальна відповідальність, більша впевненість у собі, що сприяє їхньому особистісному розвитку. Вияв турботи про учня з особливими освітніми потребами, зважаючи на його обмежені можливості, прийняття його таким, який він є, чутливість до його проблем, емпатійна, чуйна і тактовна взаємодія з ним, повага як до особистості та симпатія – усе це прояви душевної краси та сили, чинники справді людських, гармонійних взаємин, показники високого рівня особистісного розвитку, які мають бути «закладені» саме з ранніх шкільних років. Адже саме в процесі фізичного виховання й навчання формується справжня людина.

Ми пропонуємо такі рекомендації щодо підвищення ефективності впровадження інклюзивного фізичного виховання.

1. При розробці методики необхідно чітко визначитися і прийняти ідеологією інклюзивного виховання. Отже, інклюзивна освіта – один із процесів трансформації загальної освіти, заснований на розумінні, що діти з особливостями у психофізичному розвитку в сучасному суспільстві можуть (і повинні) бути залучені в соціум. Така трансформація орієнтована на формування умов доступності освіти для всіх, зокрема забезпечує доступ до освіти для цієї категорії дітей.

Інклюзивна освіта сприймає дитину такою, якою вона є, підлаштовує під неї систему освіти. В основу інклюзивної освіти покладена ідеологія, яка забезпечує доступ до освіти дітей з особливими потребами, зменшує дискримінацію таких дітей.

Інклюзивна освіта прагне розвинути методологію, спрямовану на дітей, і визнає, що всі діти – індивідууми з різними потребами в навчанні. Інклюзивна освіта намагається розробити підхід до викладання і навчання, який буде більш гнучким для задоволення різних потреб навчання. Якщо викладання і навчання стануть більш ефективними в результаті змін, які впроваджує інклюзивна освіта, виграють усі діти (не тільки діти з особливими потребами).

2. Інклюзивне навчання, зокрема фізичне виховання, дітей із відхиленнями у психофізичному розвитку має відбуватися за спільної участі різних фахівців (помічник педагога, медичний працівник, соціальний працівник, психолог, дефектолог-консультант та ін.). Співпраця команди фахівців вважається однією із важливих складових процесу інклюзивного фізичного виховання.

3. Враховувати в процесі фізичного виховання те, що в більшості учнів з психофізичними особливостями відзначається недостатній рівень пізнавальної активності, незрілість мотивації до навчальної діяльності, знижений рівень працездатності й самостійності, розлад емоційно-вольової сфери. Є діти із затримкою психічного розвитку, порушенням опорно-рухового апарату, хворі на цукровий діабет, слабозорі, глухі діти.

4. Застосування здоров'язберігаючих технологій для «особливих дітей»: дихальні гімнастики, звукові гімнастики, пальчикова гімнастика, фізкультхвилинки.

5. Найголовнішим пріоритетом у роботі з такими дітьми є індивідуальний підхід з урахуванням специфіки психіки й здоров'я кожної дитини. Цікавими в цьому напрямі є дослідження О.П.Аксьонової. Дослідниця окреслила найбільш рентабельні організаційно-методичні позиції, які використовуються в перспективній практиці інклюзивного фізичного виховання: колове розташування навчальних місць у групі посилює ефект спілкування її учасників; використання матеріалу для індивідуальної роботи, зміст і оформлення яких стимулює учнів на активну діяльність; використання індивідуальних критеріїв і показників щодо алгоритму дій різних учнів, а також до оцінювання відносної успішності.

Працюючи з дітьми з обмеженими можливостями здоров'я, слід застосовувати такі підходи:

- Використання диференційованого навчання з метою більшої індивідуалізації навчання, ніж потрібно для дитини, яка розвивається нормально: введення спеціальних розділів в освітню програму для «особливих» дітей, що відсутні в освітніх програмах здорових школярів; систематизація вправ і завдань за видами захворювань.

- Для «особливих» дітей повинні бути заготовлені індивідуальні картки із завданнями. При підготовці спортивних змагань для них необхідно комбінувати варіанти завдань, які вони відпрацьовують в межах уроків фізичної культури або на заняттях з ЛФК.

- Особливий контроль за фізичним навантаженням. Використання різноманітних засобів для запобігання втоми: чергування рухової й практичної діяльності, виконання спортивних завдань і вправ невеликими дозами, використання цікавого і барвистого дидактичного матеріалу і засобів наочності для активізації учнів.

6. Підвищення рівня активності дітей. Активність є однією з найважливіших характеристик усіх психічних процесів, багато в чому визначає успішність їх протікання. Це необхідна умова успішності процесу навчання «особливих» школярів на уроках фізкультури.

7. Використання спеціальних методів (наочних (ілюстрація, демонстрація)), практичних (вправи, методи контролю, самоконтролю і взаємоконтролю), прийомів і засобів навчання, які сприяють пізнавальній діяльності учнів, формують необхідні навчальні навички на уроках фізкультури, які сприяють розкриттю і розвитку потенціалу дитини, в тому числі комп'ютерні технології.

Отже, бажано проводити комплексні уроки інклюзивного фізичного виховання, що включають загальнорозвивальні, корекційні, прикладні вправи, ігри та естафети.

Заняття слід проводити в різних побудовах: у колі, у вільному розподілі по залу, у колоні, у розімкнутій шерензі, на місці і в русі.

Загальнорозвивальні, корекційні та прикладні вправи в молодших класах доцільно проводити у формі імітаційних вправ і ігрових завдань, об'єднаних у комплекси.

До кожного заняття вчителю слід підбирати різноманітні вправи і поєднувати їх у таких пропорціях, щоб забезпечити всебічний вплив на організм тих, хто займаються.

Необхідно пам'ятати про найбільш типові протипоказання:

- тривала затримка дихання при виконанні всіх видів вправ;
- вправа з тривалою статичною напругою;
- упори і виси (для учнів, які страждають порушенням функцій верхніх кінцівок);
- вправи, що розвивають рухливість в суглобах;
- нахили і повороти тулуба з великою амплітудою (після фіксації хребта).

Спираючись на емоційну і пізнавальну сферу дітей з відхиленнями у розвитку, слід застосовувати такі ефективні прийоми, як:

- ігрові ситуації;
- ігрові тренінги, що сприяють розвитку вміння спілкуватися з іншими;
- психогімнастика і релаксація, що дозволяють зняти м'язові спазми та затиски.

Безумовний факт – працюючи з дітьми з відхиленнями у розвитку, слід пам'ятати, що природне ігрове середовище, у якому відсутній примус, дає можливість кожній дитині знайти своє місце, проявити ініціативу й самостійність, створити сприятливі умови для реалізації природних здібностей, швидше адаптуватися до нових умов, впевненіше почувати

себе у самостійному житті. У такому випадку мотиваційний потенціал гри спрямований на більш ефективно освоєння освітньої програми школярами з особливими потребами. Звичайно, все це повинно здійснюватися на доступному дітям рівні і за допомогою вчителя. При доборі змісту занять для учнів з особливими потребами слід застосовувати, з одного боку, принцип доступності, а з іншого, намагатися не допускати зайвого спрощення матеріалу.

8. Прояв педагогічного такту. Постійне заохочення за найменші успіхи, надання своєчасної допомоги кожній дитині з відхиленням у розвитку, формування впевненості у власних силах і можливостях.

9. Наявність діагностики та обліку вихідних рухових можливостей дітей з особливими потребами, характеру рухових порушень дозволить розробити науково-методичні основи роботи з ними.

Актуальність цього положення зумовлена важливою роллю рухового аналізатора в розвитку вищої нервової діяльності і психічних функцій людини.

10. Найважливішою частиною роботи мають бути регулярні контакти з батьками дітей з особливими освітніми потребами. Ці контакти дозволяють розширити знання батьків про фізичний розвиток дитячого організму, про профілактику захворювань, озброїти їх елементарними навичками у фізичному вихованні своїх дітей. Щоб подолати ці фактори, треба вирішити такі завдання: розвиток навичок у дитини і членів її сім'ї, розуміння себе, своїх почуттів і почуттів близьких; грамотна підтримка рідними хворого, не забуваючи про власні потреби, роблячи акцент на його самостійність.

11. Створення атмосфери заохочення під час занять фізичною культурою і спортом повинне складатися з таких правил: не позбавляти дитину можливості піклуватися про себе саму; заохочувати будь-яким проявам його ініціативи, зазначати її успіхи у фізичному розвитку; по мірі досягнення успіхів різко не скорочувати увагу до нього, щоб у дитини не створилося враження про втрату уваги до неї; сумлінний контроль за якістю умінь і навичок; продовження емоційного та інтелектуального розвитку, щоб вона не відчувала себе нескінченно відсталою від однолітків, а так само, щоб у дитини навіть на несвідомому рівні, формувалося відчуття, що в неї є реальні можливості застосування своїх навичок і умінь у майбутньому дорослому житті.

ВИСНОВКИ

Отже, чисельність дітей з проблемами в розвитку здоров'я збільшується, а освітня система не готова до задоволення індивідуальних потреб таких дітей у навчанні. Правильно організована інклюзивна освіта допоможе запобігти дискримінації щодо таких дітей, підтримати дітей з особливими потребами в їхньому праві на гідне життя, вільний розвиток, допоможе їм бути рівноправними членами суспільства. Соціалізація дитини з особливими потребами через фізичне виховання та спорт, на нашу думку, є найбільш дієвим шляхом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Особливості роботи з дітьми з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання. Вісник №4 НДІ інклюзивної освіти / упоряд.: Савчук Л.О., Юхимець І.В. Рівне: РОШПО, 2013. 53с.
2. Аксьонова О.П., Півненко Ю.В. Методика розробки спільних навчальних завдань для учнів інклюзивних класів. URL : <http://konferenciazoiippo2018.blogspot.com/p/v.html>.
3. Аксенов А. В. Повышение эффективности процесса физического воспитания детей младшего школьного возраста в условиях инклюзивного образования: дис. канд. пед. наук. Санкт Петербург, 2011. 203 с.

4. Боднар І.Р. Проблеми залучення учнів 1–3 груп здоров'я до спільних уроків з фізичної культури. *Фізична активність, здоров'я і спорт*. 2013. №1(11). С. 36–44.
5. Горобаха Н. М. Фізичне виховання дошкільників та молодших школярів у контексті інклюзивної освіти: проблеми наступності та перспективності. *Оновлення змісту, форми та методів навчання і виховання в закладах освіти*. 2014. Вип. 10. С. 11–15.
6. Иовчук Н. М. Проблемы интегративного дошкольного воспитания. Электронный журнал «*Психологическая наука и образование*». 2012. № 1. С. 1–7.
7. Колупаєва А.А. Інклюзивна освіта як трансформаційна стратегія сучасної освітньої політики. *Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами*. 2010. Вип.7. С. 11–19.
8. Лебедева С.А., Конфедератова Е. Психолого-педагогическое сопровождение ребенка. *Инклюзивное образование. Теория. Опыт*. Saarbrücken: LAP LAMBERT Academic Publishing, 2013. 150 с.
9. Пасічник В. Напрями удосконалення змісту фізичного виховання дітей дошкільного віку за допомогою ігрових засобів. *Спортивна наука України*. 2016. № 4 (74). С. 17–25.
10. Приступа Є.Н., Петришин Ю.В., Боднар І.Р. Інклюзивне фізичне виховання школярів 1-3 груп здоров'я. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2013. № 1. С. 62–67.